

Pacte Nacional per la Llengua (2022)

Departament de Filologia i Didàctica de la Llengua i la Literatura
Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya

Llorenç Comajoan-Colomé i Pere Quer Aiguadé

A la reunió del Departament de Filologia i Didàctica de la Llengua i la Literatura de la Universitat de Vic-Universitat Central de Catalunya del dia 8 de juliol de 2002 es va incloure a l'ordre del dia un espai de reflexió sobre els punts del Pacte Nacional per la Llengua que afecten en particular la tasca docent i investigadora del departament. Es justifica la pertinència de la intervenció del departament en el Pacte pel fet que estem formant docents per a tots els nivells educatius: infantil, primària, secundària i ensenyament per a adults a través de formació universitària de primer, segon i tercer cicle.

Aquest document fa un resum de l'organització i desenvolupament de la sessió i, al final, fa propostes d'acció concretes per al Pacte Nacional per la Llengua.

Per tal d'organitzar el debat es van avançar prèviament a tots els assistents tres preguntes:

1. Quin és el repte principal pel que fa a la formació dels mestres en competència comunicatives en català, castellà i anglès?
2. Quin dels compromisos que vam comentar l'any passat sobre aquest tema hem pogut implementar?
3. Què proposem de fer de cara a l'any que ve?

A més, es va distribuir material generat per la Generalitat sobre els diferents aspectes del Pacte. En concret, els que tracten sobre Educació i Recerca: [Ensenyament Obligatori](#), [Ensenyament Universitari](#), [Aprentatge del català entre persones adultes](#).

Llorenç Comajoan va iniciar la reunió amb un resum de [la seva intervenció](#) a la Jornada *El català, reptes i propostes. El futur de la llengua àmbit per àmbit* el 12 de maig de 2022. Va destacar que, a diferència d'altres moments, actualment el diagnòstic sobre l'estat de la llengua està més que fet. Els reptes principals que va assenyalar en la seva intervenció van ser:

- Caldria reequilibrar el valor que es dona a l'entorn sociolingüístic i a la responsabilitat individual per a la recuperació de l'ús del català en el món educatiu.

- Caldria donar formació bàsica en aspectes sociolingüístics als docents de secundària i que aquesta formació entrés a fons en com funciona l'aprenentatge de llengües. En la formació caldria aprofundir en el paper de les actituds tenint en compte que amb una actitud positiva sovint no n'hi ha prou i que cal emprendre accions (assertivitat lingüística) a més de tenir autoconsciència de les actituds.
- Caldria revaloritzar els Projectes Lingüístics de Centre (PLC), aspecte en el qual el Departament d'Educació ja està treballant intensament.

A partir d'aquests antecedents es va obrir el debat entre els membres del departament, que resumim a continuació.

En les primeres intervencions apareixen casos i testimonis de com l'ús del català està minvant en l'etapa adolescent, i no només en l'entorn educatiu sinó també en les relacions socials entre joves fora del centre. Es comenta que tots els referents que tenen en aquestes edats són en castellà.

Una primera proposta en la qual tots els assistents estan d'acord és que caldria dedicar diners a la creació de continguts audiovisuals (i no només televisius) per a joves.

A (identifiquem les persones concretes amb inicials anonimitzades) explica que quan parla amb els estudiants sobre l'ús del català és recurrent la idea que el català que apareix a les sèries "no és versemblant". Posa l'exemple de la sèrie *La llista final*, que la plataforma Amazon Prime ofereix doblada al català, en la qual considera que la llengua que es fa servir sona poc natural i inversemblant. Creu que caldria treballar un model de llengua col·loquial més creïble perquè pugui funcionar en els nous canals de comunicació. Hi ha acord entre els assistents sobre aquesta percepció.

B relata la seva experiència com a persona que pertany a una família arribada a Catalunya quan ella tenia 12 anys i explica que les persones que arriben al país només tenen immersió en castellà. Parla de diferents situacions i actituds dins del seu propi entorn familiar i com tot l'entorn porta a considerar poc útil el català.

C pensa que durant molts anys s'ha produït una confusió entre *ensenyament en català* i *immersió*. Creu que el procés d'*immersió* és un programa que s'hauria de fer ben fet i aplicar intensament als primers cursos i a l'acollida d'alumnes al sistema educatiu, precisament per assegurar que després pugui funcionar correctament *l'ensenyament en català* a tots els nivells. Considera que no s'ha fet bé aquest procés d'*immersió* perquè sovint s'ha limitat a l'ús del català per part dels docents però no ha tingut com a objectiu real l'ús de la llengua per part dels alumnes sinó la comprensió de la llengua.

Formula la proposta que es dediquin diners a crear bons continguts i materials per als primers cursos de l'escola per assegurar que l'objectiu de la immersió és capacitar els alumnes perquè puguin usar la llengua. Tots els assistents estan d'acord amb la proposta.

D identifica una qüestió que es produeix a les aules, que és la facilitat amb què docents i alumnes de primera llengua catalana passen a l'ús del castellà. Creu que moltes d'aquestes persones fan això de manera tan inconscient que ells mateixos se sorprenden quan algun observador extern els indica que ho estan fent. Creu que els PLC no s'han pres prou seriosament a Catalunya, com sí que s'ha fet en altres llocs, com ara el País Valencià o el País Basc.

Pensa que s'haurien de dedicar diners a la millora dels PLC i a formar i assignar responsables dels PLC dins dels centres educatius. Hi ha acord dels assistents.

E hi afegeix que seria molt important que aquestes figures que impulsen l'ús del català en els centres no s'haurien d'identificar amb el professorat de català, que això hauria de ser responsabilitat del conjunt de la comunitat educativa del centre.

Continuen altres comentaris sobre la pèrdua d'eficàcia de mitjans de comunicació de masses (ràdio i TV) perquè el jovent no consumeix aquests mitjans ni s'informa per aquests canals. F fa referència als cursos de llengua que s'havien fet per a la normalització del català per part d'Òmnium i del Consorci per a la normalització lingüística, també a les empreses.

G pregunta per la formació sociolingüística que es fa als centres, segons s'ha comentat, i hi afegeix que no té gaire esperança en l'efectivitat de les formacions per a docents que venen des del Departament d'Educació. Pregunta llavors si estem prou atents a quines actituds lingüístiques presenten els estudiants de magisteri a la universitat. Què pensen de la llengua? En general, considera que les argumentacions per defensar l'ús de la llengua catalana se centren molt sovint en el fet que és la llengua pròpia i poc en el fet que és un patrimoni a preservar. Creu que aquest seria un bon argument ja que el jovent actual és molt sensible a la sostenibilitat i a la preservació natural, cultural, etc.

D, en referència a la formació per als docents, insisteix en la importància d'idees com la de l'assertivitat lingüística. Creu que les actituds de justificar-se pel fet de parlar en català són perniciosos, igual com les que es basen en un suposat "respecte" per l'altre interlocutor per justificar el canvi de llengua.

H comenta que una de les lectures obligatòries que continua funcionant a primer dels estudis de magisteri de la universitat és *Una imatge no val més que mil paraules*, de Jesús Tusón, i que a les aules es procura treballar molt els arguments de la preservació cultural i lingüística a favor de l'ús del català més que no pas els patrimonials, així com també s'intenta trencar la idea que el monolingüisme és l'estat natural i desitjable per a l'ésser humà.

I explica que a classe plantegen la reflexió sobre l'ús de la llengua i la importància de la llengua catalana però constata que quan després es demana als estudiants com actuarien en situacions reals, gairebé sempre opten pel canvi de llengua cap al castellà.

A creu que tots els productes audiovisuals d'èxit en català han estat productes que omplien un buit en el mercat. Caldria, doncs, identificar buits de mercat i generar aquests productes. Posa el cas de l'anime (dibuixos animats de procedència

japonesa), que el públic ha de consumir en plataformes que només usen el japonès o l'anglès. Proposa que es dediquin diners a traduir i doblar sèries d'anime al català.

D comenta que molt difícilment el professorat pot esdevenir referent lingüístic directe de l'alumnat, per edat, diferència generacional, diferència de posició, etc., i que cal trobar bons referents que siguin propers als estudiants i que siguin reals.

A continuació apareix una darrera qüestió, que tracta sobre la política lingüística interna de la Universitat de Vic. Darrerament s'han observat en alguns centres o facultats certes pràctiques que institueixen el castellà com a llengua preferent. Es comenta que això és fruit de la poca consciència lingüística d'algunes persones (canvien constantment de llengua i sovint fan convergència al castellà) i de la presència molt alta d'estudiants francesos a algunes facultats. Al costat d'això es veu com a més preocupant el fet que molts dels concerts que els estudiants han organitzat aquest curs al voltant de la Festa Major de la UVic, actuacions de grups de *rap* o *trap*, s'han desenvolupat completament en castellà, sense cap presència dels artistes que practiquen aquests estils en llengua catalana.

PROPOSTES D'ACCIÓ

1. DISSENYAR, AVALUAR I DIFONDRE MATERIALS DIDÀCTICS D'ENSENYAMENT DE LLENGÜES PER ALS PRIMERS CURSOS DE L'ESCOLA QUE RELACIONIN RECERCA, PRÀCTICA I REALITAT SOCIOLINGÜÍSTICA

El programa d'immersió lingüística en els primers cursos o en l'acollida d'alumnes que s'incorporen al sistema educatiu hauria de tenir com a objectiu no pas la comprensió de la llengua sinó la capacitació dels alumnes per usar de manera efectiva la llengua catalana. Aquesta realitat és necessària per aconseguir l'objectiu general, que és que l'ensenyament es desenvolupi en llengua catalana i que aquesta llengua no sigui només la dels docents.

Amb aquesta finalitat, doncs, caldria desenvolupar continguts i materials orientats a capacitar l'alumnat en l'ús actiu de la llengua catalana en els primers cursos de l'escola i en l'acollida, moments que són especialment decisius.

Els materials d'ensenyament-aprenentatge de la llengua catalana han d'integrar les evidències de recerca sobre els processos d'ensenyament-aprenentatge de la llengua catalana i a més han de tenir en compte la realitat sociolingüística de l'entorn de l'alumnat.

2. MILLORAR ELS PROJECTES LINGÜÍSTICS DE CENTRE (PLC) I FORMAR ELS RESPONSABLES DEL PLC ALS CENTRES EDUCATIUS

Els Projectes Lingüístics de Centre han estat, en general, un document de tràmit dins dels centres educatius, però no han servit com a referent real per a l'actuació

lingüística dels docents ni a les aules ni en els altres espais ni en la relació amb les famílies. Caldria fer un esforç a tot el territori per millorar els PLC, ajustar-los més a la realitat actual i a la necessitat d'usar el català, establir persones responsables del PLC i formar-les per tal que tinguin una mínima base que els permeti fer el seguiment de l'efectivitat dels PLC. També seria important que dins dels centres no s'identifiqui les persones que fan el seguiment del PLC amb les que fan classe de llengua catalana, sinó que és tota la comunitat educativa la que aposta pel compliment del PLC.

3. DIFONDRE ENTRE ELS JOVES UN MODEL DE LLENGUA COL·LOQUIAL A TRAVÉS DE LA CREACIÓ DE CONTINGUTS AUDIOVISUALS

Una de les mancances que es detecten en l'ús del català per part de les generacions joves és la manca de referents lingüístics en català en els nous canals i en els productes audiovisuals que aquestes generacions consumeixen. Caldria fomentar la creació de continguts audiovisuals que transmetin un model de llengua col·loquial més proper i que generi referents lingüístics nous entre la gent jove. Un d'aquests espais és el de les plataformes que distribueixen anime, en les quals es podria intentar fer present el català aprofitant que només hi ha actualment presència de la llengua anglesa.